

FAS ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	3
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	5
3. DIŞ TİCARET.....	6
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	9
5. TÜRKİYE ile TİCARET	11
EKLER:	14

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Resmi Adı	Fas Krallığı
Nüfus	37.370.000 (Nisan 2024, IMF)
Dil	Arapça (Resmi Dil),Fransızca (İş, Hükümet ve Diplomasi Dili), Berberice (dağlık ve çöle yakın yerlerde)
Yüzölçümü	710.850 km2
Başkenti	Rabat
Başlıca Şehirleri	Kazablanka, Rabat-Sale, Fes, Marakeş, Tanger, Agadir
Yönetim Biçimi	Parlamentar Monarşi
Devlet Başkanı	Kral 6. Muhammed
Para Birimi	Fas Dirhemi (MAD)

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar: BM, Mağrip Arap Birliği (MAB),Arap Ligi, İslam Konferansı Örgütü (İKÖ), Sahil-Sahra Devletler Topluluğu (CEN-SAD) , Akdeniz için Birlik (AiB).

Coğrafi Konum

Afrika kıtasının kuzeybatı ucunda yer alan ve Kuzey'de Cebelitarık Boğazı ve Akdeniz, doğuda Cezayir, güneyde Moritanya ve batıda Atlas Okyanusu ile çevrili olan Fas, Cebel-i Tarık boğazına hakim stratejik bir konuma sahiptir. Cezayir sınırı 1,617 km. Moritanya sınırı 1,213 km. olup Akdeniz ve Atlas Okyanusundaki sahil şeridi 3.500 kilometreyi geçmektedir. Kuzey'deki Sebta ve Melillia kentleri İspanyol idaresi altındadır. Atlas dağları ülkeyi güneyden kuzeye kesmekte, kuzeyde ise Rif sıradağları Akdeniz'e paralel olarak uzanmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı

1912-1956 yılları arasında Fransız ve İspanyol himayesinde kalan Fas, 1956'da tekrar bağımsızlığına kavuşmuş, zamanla Anayasa'ya dayalı meşruti bir krallık hüviyetine bürünmüştür.

Fas, Kral'ın geniş yetkilerle donatıldığı, iki meclisli (Temsilciler Meclisi ve Danışmanlar Meclisi) parlamenter bir monarşi rejimiyle idare edilmektedir. Kral hem Devlet Başkanı, hem de dini liderdir (Amir Ul- Muminin/İnananların Emiri).

Başbakan ve "Egemenlik Bakanlıkları" olarak adlandırılan Adalet, İçişleri, Dışişleri ve Din İşleri Bakanları, Kral tarafından doğrudan atanmaktadır. Savunma Bakanlığını ve Genel Kurmay Başkanlığını ise bizzat üstlenen Kral, Başbakanın teklifi üzerine hükümeti oluşturacak diğer Bakanları da atamaktadır. Hükümet, Kral'a ve Temsilciler Meclisine karşı sorumludur.

Ülke idari bakımdan 16 eyalet ile 2 valiliğe bölünmüştür.

Nüfus ve İstihdam

Çorak ya da çöl bölgelerinin hemen hemen ıssız olmasına karşın Akdeniz kesimi ovaları ve Atlas Okyanusu'na yakın kuzey kesimlerdeki ovalar oldukça yoğun nüfus barındırmaktadır. Nüfusun büyük bölümü Berberi ve Araplardan oluşmaktadır.

Demografik profil ülkenin genç bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. 25 yaşın altındaki nüfus toplam nüfusun %38'ine karşılık gelmektedir. Ülkede yaşayan yabancılar genellikle Fransız, İtalyan ve İspanyollardan oluşmaktadır. 4,5 milyon civarında Faslı yurtdışında yaşamaktadır. Bunların çoğunluğu Avrupa ülkelerinde yaklaşık yarısı Fransa'da ikamet etmektedir.

Fas'ın nüfusunun önemli bir kısmı Atlas Okyanusu'nu kıyısında bulunan şehirlerde yoğunlaşmaktadır. Kazablanka, Rabat, Agadir, El Jadida, Kenitra gibi. Diğer taraftan, iç kesimlerde turizm başkenti Marakeş, tarım kesiminin yoğunlaştığı Meknes Fes şehirleri ve Akdeniz kıyısında bulunan Tanger, Tetoan, Nador ve Oujda diğer önemli şehirler olarak düşünülebilir. Şehirleşme ve nüfus hızlı artmaktadır. Fas'ın 36 milyonu aşan nüfusunun %40'ı şehirlerde, kalanı ise köylerde veya göçebe olarak yaşamaktadır.

Fas'ın en büyük sosyal meselesinden birisi şehirlere olan göçtür. Ülkede işsizlik fazla olup, işsizlerin toplam işgücüne oranı 2023 yılında %13 olarak gerçekleşmiş olup, 2024 yılında bu oranın %12'ye düşmesi beklenmektedir (IMF).

Başkent Rabat olup, nüfusu bir milyonu aşan şehirleri; Kazablanka, Fes, Marakeş, Meknes, Oujda, Sofi, Torger ve Tetovan'dır.

Doğal Kaynaklar

Yeraltı kaynakları ülke ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Fas'ta çıkarılan madenlerin başında fosfat gelmekte, fosfat dışında Ülkede, manganez, arsenik, nikel, kobalt ve demir de bulunmaktadır. Ayrıca az miktarda kömür ve petrol gümüşlü kurşun da çıkarılmaktadır. Ülke sanayinin ihtiyacı olan enerji büyük ölçüde hidroelektrik santrallerden sağlanmaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
GSYİH (Cari Fiyatlar - milyar \$)	130,95	144,44	157,09	168,6	180,6	193,2	206,5	218,68
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar - %)	1,5	3,4	2,8	3,6	3,4	3,4	3,4	3,4
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar - \$)	3.571	3.901	4.204	4.471	4.746	5.034	5.335	5.604
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort,%)	6,6	6,1	1,7	2,3	2,3	2,2	2,1	2,0
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-3,6	-0,6	-2,0	-2,3	-2,5	-2,7	-2,9	-3,0
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	11,8	13,0	13,4	12,6	12,1	11,6	11,4	11,4
Nüfus (milyon)	36,67	37,02	37,37	37,71	38,05	38,38	38,71	39,02
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	71,5	69,5	68,7	68	66,9	66,2	65,6	65,1

Kaynak: IMF

*Tahmini veriler (Ekim 2024)

Dünyanın en büyük fosfat yataklarına sahip olan Fas ekonomisini; tarım, imalat, balıkçılık ve turizm sektörü gelirleri ve dış ülkelerde çalışan Faslıların ülkeye getirdikleri dövizlerle ayakta tutmaktadır.

1980'li yıllardan itibaren Fas, IMF ve Dünya Bankası ile işbirliği içinde başarılı bir ekonomik reform sürecine girmiş, bu çerçevede, dış ticaret rejiminin liberalleştirilmesi, yeni yatırım kanunu, özelleştirme programı ve bankacılık sisteminin iyileştirilmesine gidilmiştir. Fas ekonomisinin son 10 yılda tarım ve fosfata bağımlılığı azalarak, imalat ve hizmet sektörlerinin GSYİH'daki payları artmıştır. Yine de tarım Ülke ekonomisinde önemli bir yer tutmakta, GSYİH, tarım sektörünün performansına göre yıllar itibariyle değişkenlik göstermektedir.

Ülkede ekonomik aktivite Kasablanka ve Rabat etrafında yoğunlaşmıştır. Hükümet, az nüfuslu bölgelerdeki iş imkanlarını geliştirmek amacıyla yatırım teşvikleri uygulamaktaysa da köyden kente göç önlenememektedir.

3. DIŞ TİCARET

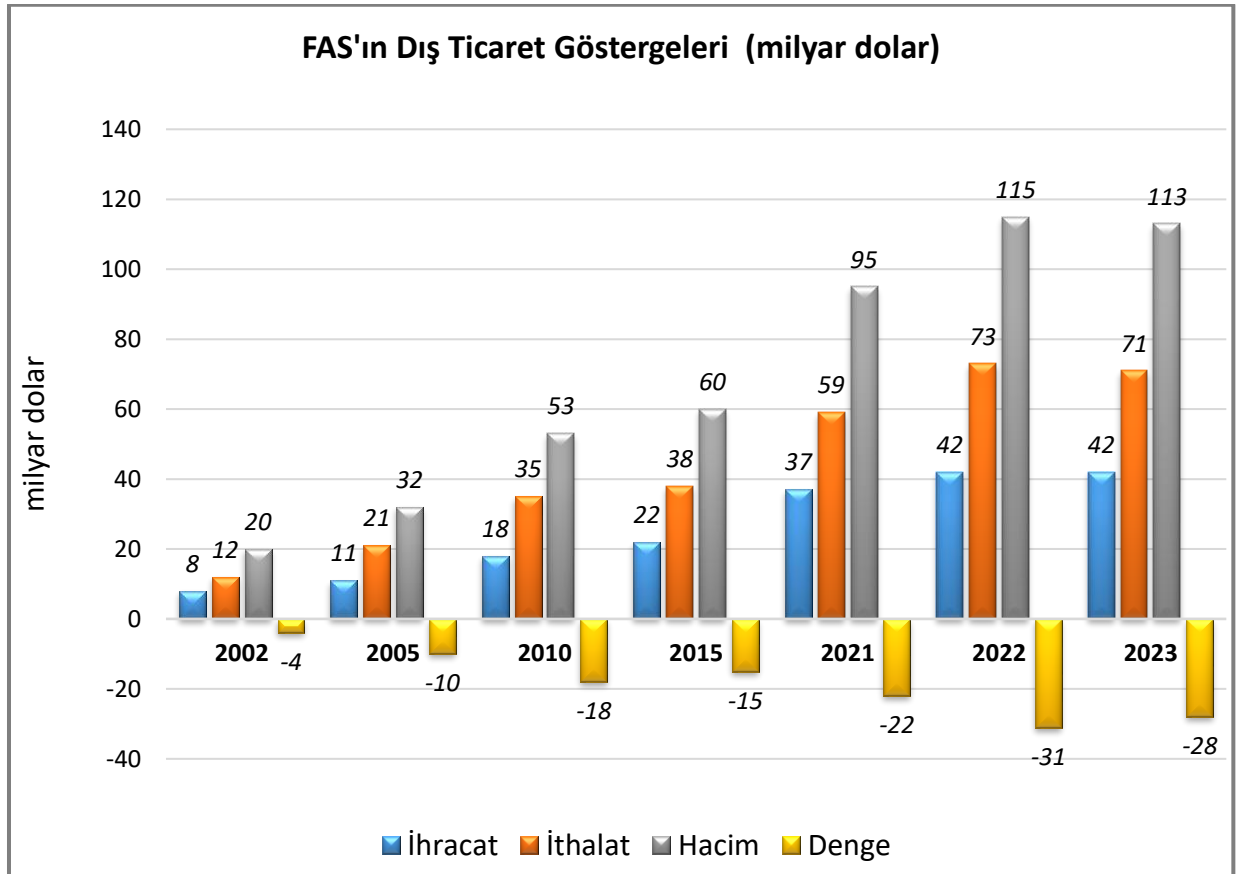
Genel Durum

Ülkenin ihraç ettiği başlıca ürünler; motorlu araçlar, kablolar, gübre, fosfor, hazır giyim, fosfat ve gıda ürünleridir.

Fas'ın ithal ettiği başlıca ürünler ise; her türlü gıda ve içecek, petrol ve kömür, kimyasallar, plastik ürünler, makine ve donanımı, taşıt araçları, demir çelik ürünleri ile ilaçlardır.

Ülkenin başlıca ticaret ortakları, İspanya, Fransa, İtalya, ABD, Çin, Hindistan, Brezilya, Almanya ve Türkiye'dir.

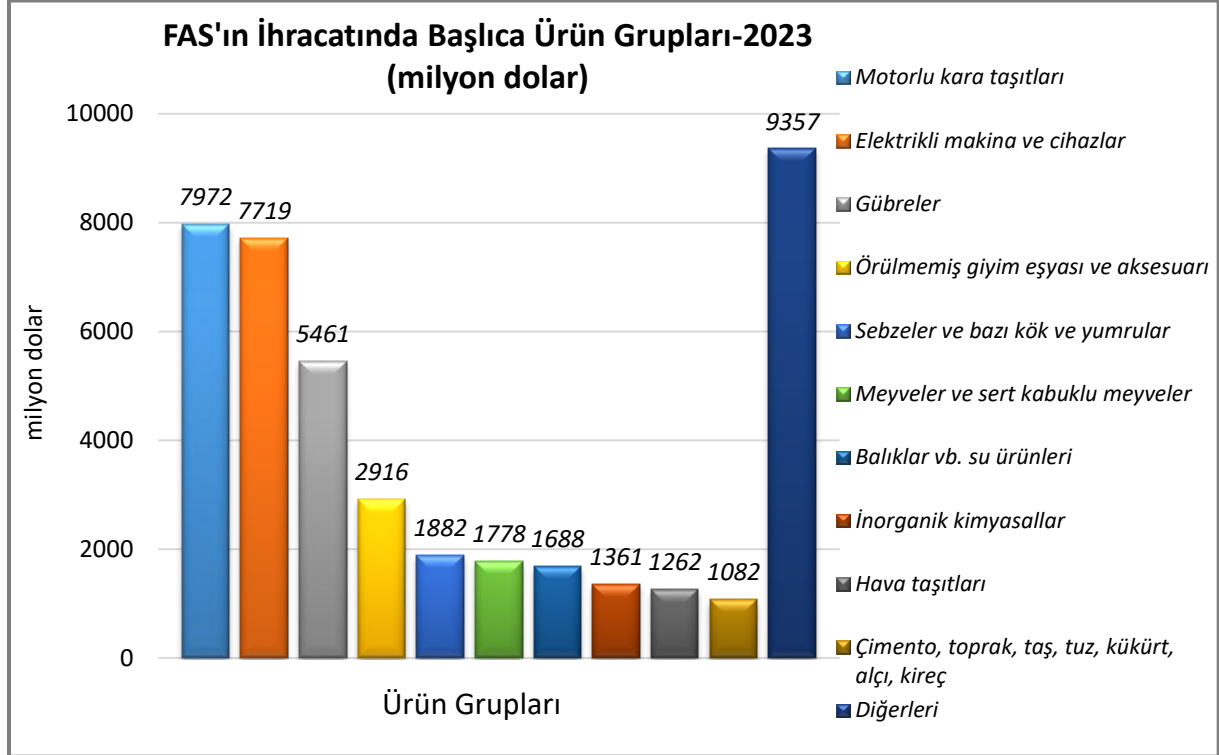
Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak: Trademap-www.trademap.org

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

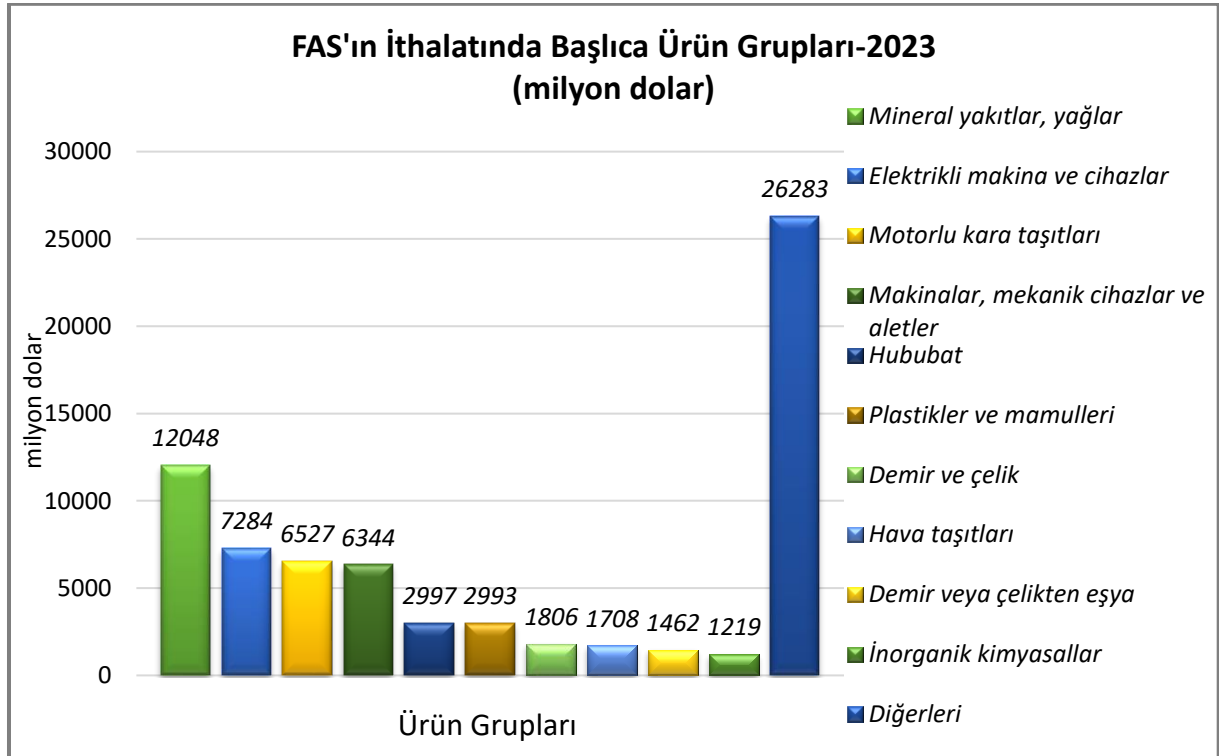
İhracat

Kaynak:Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalat

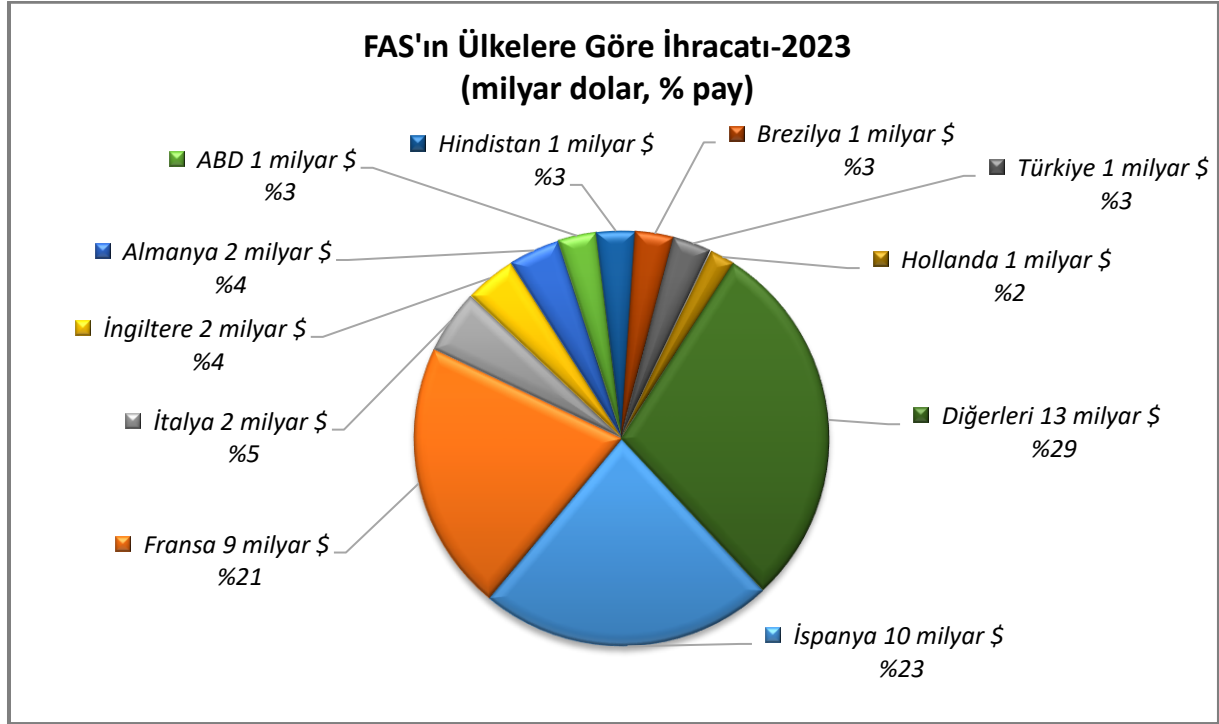

Kaynak:Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

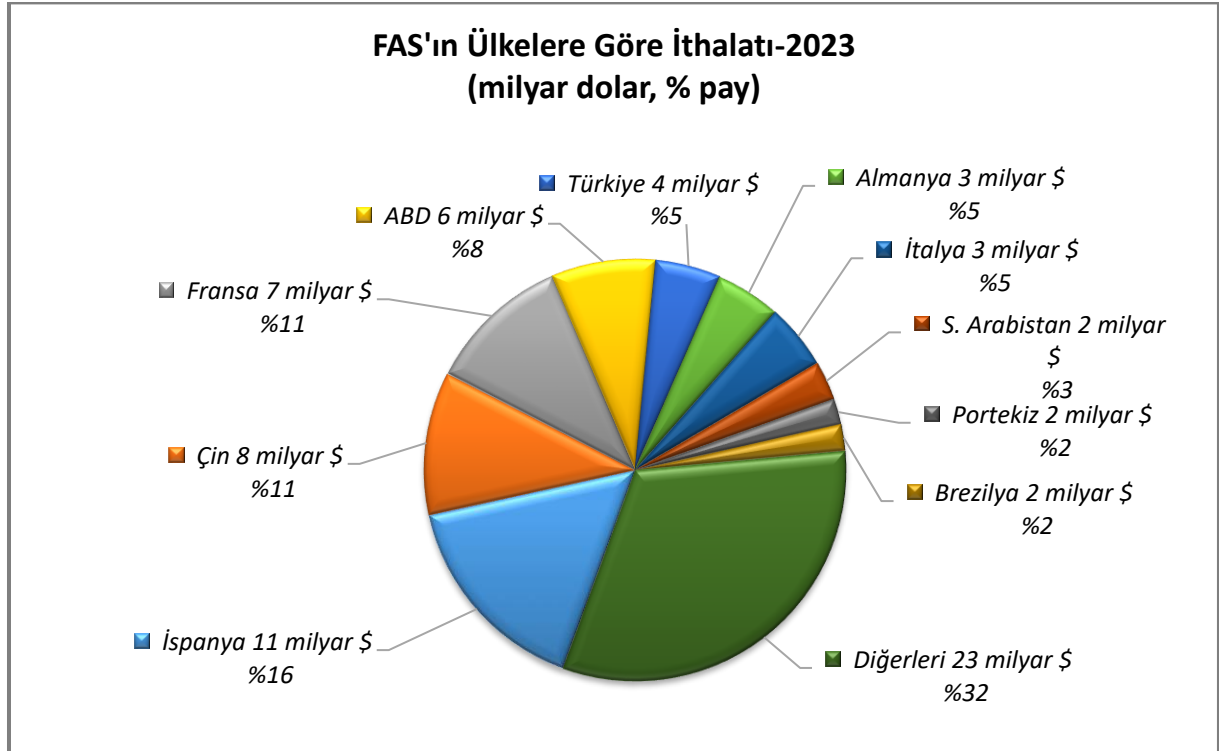
İhracat

Kaynak:Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

İthalat

Kaynak:Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

En fazla yabancı yatırım çeken alanlar turizm, gayrimenkul, telekomünikasyon, ulaşım ve sanayi sektörleridir. Fransa en önemli yatırımcı ülke olup, diğer önemli yatırımcı ülkeler İspanya, Birleşik Arap Emirlikleri ve İngiltere ve Almanya'dır.

Moroccon Investment and Development Agency (AMDIE), Sanayi Bakanlığı'na bağlı bir kurum olup, yatırım teşviklerinden sorumludur.

Yabancı Yatırım Mevzuatı

Yatırım sistemi liberal olup, pek çok sektör özel yatırıma açıktır. Yerel mevzuat karşısında yerli yabancı ayrımı yapılmamaktadır. Yatırımlarla ilgili olarak Fas makamlarınca son dönemde klasik hukuki uygulamalar çerçevesinde formalitelerin olabildiğince azaltıldığı bir sistem uygulamaya konulmuştur.

Fas'ta yatırım imkanlarına ilişkin olarak ayrıntılı bilgi alabilmek için (<http://www.invest.gov.ma/>) web sayfası ziyaret edilebilir.

Doğrudan Yabancı Yatırım İstatistikleri

	2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
Ülke Dışından Gelen Doğrudan Yatırım (milyon \$)	2.177,8	2.504,0	2.630,0	2.893,0	3.095,0	3.312,0	3.544,0
Ülke Dışından Gelen Doğrudan Yatırımın GSYİH'ya Oranı (%)	1,66	1,70	1,70	1,80	1,80	1,90	1,90
Ülke Dışına Giden Doğrudan Yatırım (milyon \$)	63.278,00	65.782,00	68.412,00	71.305,00	74.400,00	77.712,00	81.255,00
Ülke Dışından Gelen Doğrudan Yatırım Stoku (milyon \$)	-612,50	-655,40	-707,80	-764,40	-825,60	-891,60	-963,00
Ülke Dışına Yapılan Doğrudan Yatırım Stoku (milyon \$)	7 066,00	6 411,00	5.703,00	4.938,00	4.113,00	3.221,00	2.258,00

Kaynak: The Economist Intelligence Unit-EIU

*Tahmini veriler (Nisan 2024)

Ülkede yatırımcılar yararına sanayi arazilerine yönelik yeni bir internet portalı da hizmete açılmıştır (<https://industrial-estate.gov.ma/>). Söz konusu portalla yatırımcılara, özellikle sanayi arazileri hakkında, geniş bir veri tabanı sağlanması ve doğru bilgiye erişimleri amaçlanmaktadır.

Serbest Bölgeler

Fas'ta birkaç serbest bölge bulunmaktadır. En önemlileri aşağıda listelenmektedir:

- Export Processing Zone of Tangier
- Free Zones at Tanger Med Ksar el Majaz Melloussa 1 and 2
- Free Zone in Dakhla and Laayoune
- Free Storage Zone of hydrocarbons: Kebdana and Nador
- Export Processing Zone in Kenitra
- Casablanca Finance City
- Tangier Automotive City

Söz konusu serbest bölgelerde temelde vergi avantajları, yabancı para ile işlem kolaylığı, sosyal güvenlik ödemelerinde indirimler gibi önemli muafiyetler sağlanmaktadır. Her serbest bölgede sektörel odaklanma ve vergi muafiyetleri değişebilmektedir. Bu bölgelerde faaliyette bulunabilmek için belli kriterler uygulanabilmektedir (Örn: Cironun % 85 inin ihracat kaynaklı olması gibi).

Detaylı bilgi için Fas Sanayi, Yatırım, Ticaret ve Sayısal Ekonomi Bakanlığının internet sitesinin yanısıra, serbest bölgelerin önemli bir kısmını işleten kamu şirketi olan MEDZ Groupe CDG'nin internet sitesinden bilgi alabilmek mümkündür

(<http://www.zonesindustrielles.ma/?search&lang=fr>,
<http://www.mcinet.gov.ma/>,
<https://www.medz.ma/index.php/en/>).

5. TÜRKİYE ile TİCARET

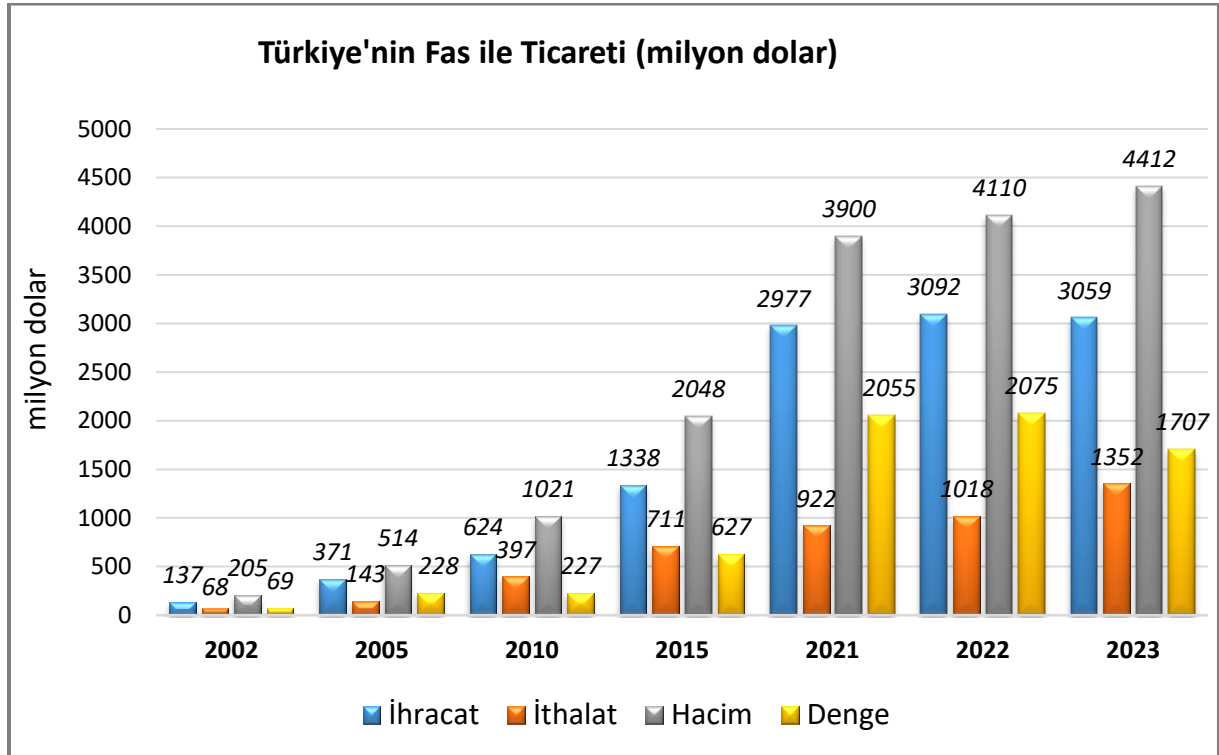
Genel Durum

Fas'ın dış ticaretinde İspanya ve Fransa komşu ülkeler olmalarının yanı sıra tarihsel olarak güçlü ilişkilere sahiptir. Bu durum ithal ürünlere yönelik kalite algısı üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Ancak, Ülkemiz ürünleri de bu ülkelerin ürünleri ile aynı kategoride hatta birçok sektörde daha üst seviyede değerlendirilmekte, fiyat avantajı ile de daha çok tercih edilir hale gelmektedir. Türk malları özellikle, orta ve orta üst gelir grubu tarafından ilk tercih edilen ürünler olarak yerini almaktadır.

Ülkemizin öne çıktığı sektörlerde rakip olarak Avrupa ülkeleri ve bunların içerisinde İspanya ve Fransa öne çıkarken Almanya, İtalya ve Portekiz'de diğer rakiplerimiz olarak gösterilebilir. Bunun dışında Çin ve ABD Avrupa dışında rakip ülkelerimiz konumundadır. Bu ülkelerle rekabette otomotiv ve yedek parçaları, tekstil, hazır giyim ve ev tekstili, makine ve aksamaları, plastik ürünler, buzdolabı, soğutucular, elektrikli alet ve cihazlar, temizlik ve hijyen, kağıt ve kağıt ürünleri, mobilya ve ahşap ürünleri, medikal ve kozmetik, inşaat ve yapı malzemeleri sektöründe karşılaştırmalı üstünlüğümüzün olabileceği düşünülmektedir.

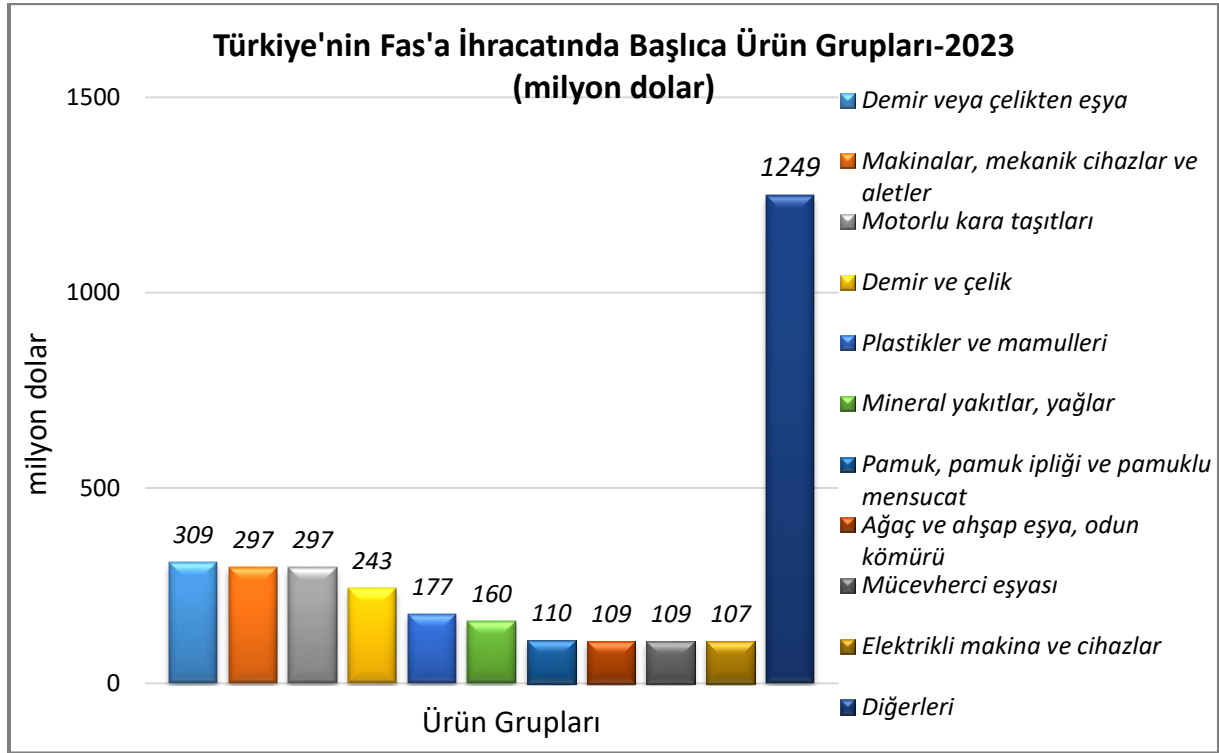
7 Nisan 2004 tarihinde iki ülke Başbakanları tarafından Ankara'da imzalanmış olan Türkiye-Fas Serbest Ticaret Anlaşması'nın onaylandığına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı, 28 Aralık 2004 tarih ve 25684 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Anlaşma, 1 Ocak 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye-Fas Dış Ticareti

Kaynak: TÜİK

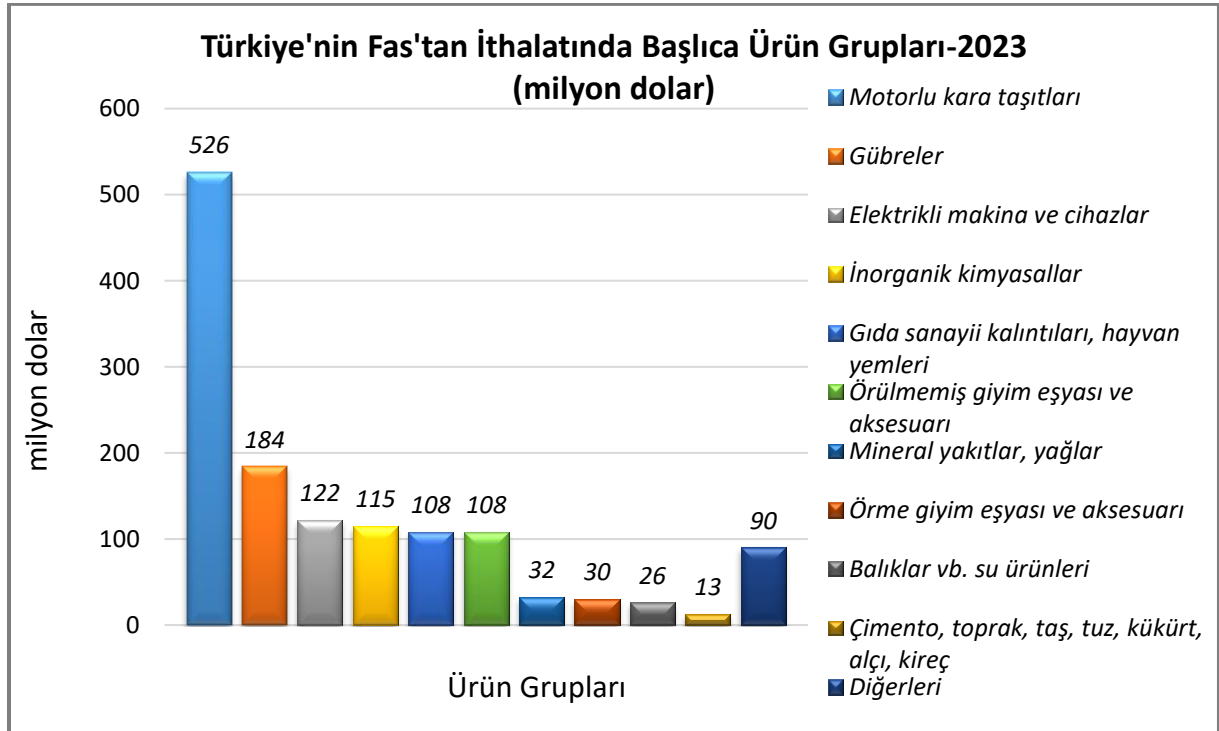
Türkiye'nin Fas'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Türkiye'nin Fas'tan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Yatırım İlişkileri

Türkiye'nin 2022 yılı itibarıyla yurtdışına gerçekleştirdiği 51 milyar dolar değerindeki toplam yurtdışı doğrudan yatırım stokunda Fas, 107 milyon dolar ile 35. sıradadır (Hollanda 21,2 milyar \$ ile 1.), (TCMB-2024).

Fuar Katılımları:

T.C. Ticaret Bakanlığı Tarafından 2024 Yılı Destek Kapsamına Alınan Yurt Dışı Fuarlar (Milli/Bireysel):

<https://ticaret.gov.tr/ihracat/fuarlar/2024-yilinda-destek-kapsamina-alinan-yurtdisi-fuarlar>

EKLER:***EK-1: Fas'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1 000 dolar)***

GTİP	ÜRÜNLER	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 2022- 2023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		36 578 743	42 331 463	42 477 876	100,0	0,3
8703	Otomobiller	4 211 995	5 247 004	6 396 539	15,1	21,9
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	3 342 335	3 854 157	4 969 864	11,7	28,9
3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	5 139 863	6 872 455	4 793 658	11,3	-30,2
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	1 264 467	1 371 871	1 552 240	3,7	13,1
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	795 879	1 002 078	1 377 965	3,2	37,5
2809	Difosfor pentaoksit, fosforik asit ve polifosforik asitler	2 204 279	2 254 490	1 276 981	3,0	-43,4
0702	Domates (taze/soğutulmuş)	855 760	1 028 188	1 140 702	2,7	10,9
0307	Yumuşakçalar (canlı, taze, soğutulmuş, dondurulmuş, kurutulmuş, tuzlanmış vs.)	1 168 866	943 838	1 112 666	2,6	17,9
8541	Diyodlar, transistörler vb yarı iletken tertibat; ışık yayan diyodlar; monte edilmiş piezo elektrik kristaller	463 054	665 809	839 241	2,0	26,0
1604	Hazırlanmış/konserve edilmiş balıklar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızların hülasa ve suları	724 405	783 834	774 149	1,8	-1,2
0810	Diğer meyveler (taze)	682 992	698 340	772 665	1,8	10,6
2510	Tabii kalsiyum fosfatlar, tabii alüminyum kalsiyum fosfat ve fosfatlı tebeşir	994 759	1 322 481	764 551	1,8	-42,2
3103	Fosfatlı mineral veya kimyasal gübreler	553 619	818 112	662 089	1,6	-19,1
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb.)	467 071	421 960	559 344	1,3	32,6
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	193 731	371 983	476 324	1,1	28,0

Kaynak: Trademap, Fas verileri

EK-2: Fas'ın İthalatında Başlıca Ürünler (1 000 dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2021	2022	2023	Pay (% 2023)	Değişim (% 2022-2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		58 667 257	72 832 659	70 671 817	100,0	-3,0
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	5 044 338	9 562 973	7 605 324	10,8	-20,5
8703	Otomobiller	2 220 985	2 117 542	2 495 709	3,5	17,9
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	1 850 900	1 967 675	2 399 519	3,4	21,9
2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	1 939 178	2 597 710	2 363 391	3,3	-9,0
1001	Buğday ve mahlut	1 589 971	2 557 830	1 911 254	2,7	-25,3
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	1 158 911	1 433 221	1 782 984	2,5	24,4
2701	Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar	961 062	2 087 023	1 384 114	2,0	-33,7
8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	977 002	946 427	998 648	1,4	5,5
1701	Kamış/pancar şekeri ve kimyaca saf sakkaroz (katı halde)	659 191	782 634	997 098	1,4	27,4
8407	Kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar (patlamalı motor)	586 171	762 231	929 998	1,3	22
8541	Diyodlar, transistörler vb. yarı iletken tertibat; ışık yayan diyodlar; monte edilmiş piezo elektrik kristaller	436 952	720 557	918 030	1,3	27,4
7408	Bakır teller	675 166	792 388	872 504	1,2	10,1
2814	Saf amonyak veya amonyağın sulu çözeltileri	769 414	2 113 228	872 502	1,2	-58,7
8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb.)	587 200	545 348	793 922	1,1	45,6
2503	Her nevi kükürt (süblime, presipite ve koloidal kükürt hariç)	1 095 780	1 854 253	791 048	1,1	-57,3

Kaynak: Trademap, Fas verileri

EK-3: Fas'ın Ülkelere Göre İhracatı (1 000 dolar)

Sıra	Ülke	2021	2022	2023	Pay (% 2023)	Değişim (%, 2022- 2023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		36 578 743	42 331 463	42 477 876	100,0	0,3
1.	İspanya	7 865 015	8 308 259	9 574 244	22,5	15,2
2.	Fransa	7 516 064	8 088 206	8 721 245	20,5	7,8
3.	İtalya	1 559 790	1 887 109	2 202 501	5,2	16,7
4.	İngiltere	1 197 087	1 609 592	1 893 037	4,5	17,6
5.	Almanya	1 075 011	1 336 410	1 816 257	4,3	35,9
6.	ABD	1 103 262	1 418 273	1 253 887	3,0	-11,6
7.	Hindistan	1 806 734	2 694 862	1 217 919	2,9	-54,8
8.	Brezilya	2 029 315	1 700 738	1 204 311	2,8	-29,2
9.	Türkiye	800 044	1 101 199	1 168 384	2,8	6,1
10.	Hollanda	926 633	883 521	921 262	2,2	4,3
11.	Portekiz	512 503	593 321	683 640	1,6	15,2
12.	Belçika	552 707	802 008	557 237	1,3	-30,5
13.	Cibuti	257 302	537 966	539 453	1,3	0,3
14.	Pakistan	545 623	804 464	493 037	1,2	-38,7
15.	Romanya	251 917	366 552	491 081	1,2	34

Kaynak: Trademap, Fas verileri

EK-4: Fas'ın Ülkelere Göre İthalatı (1 000 dolar)

Sıra	Ülke	2021	2022	2023	Pay (% 2023)	Değişim (%, 2022- 2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		58 667 257	72 832 659	70 671 817	100,0	-3,0
1.	İspanya	9 228 029	10 271 071	11 078 073	15,7	7,9
2.	Çin	6 870 479	7 309 266	7 505 898	10,6	2,7
3.	Fransa	6 188 993	7 711 540	7 469 340	10,6	-3,1
4.	ABD	3 745 619	5 414 058	5 970 402	8,4	10,3
5.	Türkiye	3 381 864	3 751 028	3 610 532	5,1	-3,7
6.	Almanya	2 574 525	2 979 423	3 490 964	4,9	17,2
7.	İtalya	2 973 294	3 300 733	3 400 988	4,8	3,0
8.	S. Arabistan	1 814 970	4 703 545	2 340 329	3,3	-50,2
9.	Portekiz	1 638 872	1 345 963	1 644 316	2,3	22,2
10.	Brezilya	848 884	1 296 561	1 557 719	2,2	20,1
11.	Hindistan	1 070 082	1 377 978	1 481 161	2,1	7,5
12.	BAE	1 023 240	1 430 927	1 302 114	1,8	-9,0
13.	Romanya	758 660	1 037 803	1 187 462	1,7	14,4
14.	Belçika	1 055 757	1 043 320	1 071 819	1,5	2,7
15.	Mısır	819 531	1 024 982	924 287	1,3	-9,8

Kaynak: Trademap, Fas verileri

Ek-5: Türkiye'nin Fas'a İhracatında Başlıca Ürünler (1 000 dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 2022- 2023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		2 977 121	3 092 239	3 059 356	100,0	-1,1
7305	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular (dikişli, perçinli) (kesitleri daire şeklinde, dış çapı > 406,4 mm)	24 144	40 295	194 034	6,3	381,5
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	15 491	76 616	151 349	4,9	97,5
8703	Otomobiller	166 314	144 117	120 372	3,9	-16,5
7216	Demir veya alaşımsız çelikten profiller	117 278	107 760	104 224	3,4	-3,3
4411	Ağaçtan veya diğer odunsu maddelerden lif levhalar	47 537	60 481	93 437	3,1	54,5
8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	77 280	72 811	84 604	2,8	16,2
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	67 997	73 377	80 264	2,6	9,4
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	88 178	44 024	59 553	1,9	35,3
7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil), (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	16 857	25 569	59 465	1,9	132,6
6006	Diğer örme mensucat	45 140	46 021	54 115	1,8	17,6
8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	59 156	48 821	50 063	1,6	2,5
7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere)	60 271	52 065	49 453	1,6	-5,0
8407	Kıvılcım ile ateşlemeli içten yanmalı doğrusal veya döner pistonlu motorlar (patlamalı motor)	64 051	48 457	43 658	1,4	-9,9
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	28 076	36 410	42 154	1,4	15,8
5209	Pamuklu mensucat (ağırlık itibarıyla % 85 veya daha fazla pamuk içeren ve m2 ağırlığı 200 gr. ı geçenler)	42 887	52 748	41 644	1,4	-21,1

Kaynak: Trademap, TR verileri

Ek-6: Türkiye'nin Fas'tan İthalatında Başlıca Ürünler (1 000 dolar)

GTİP	ÜRÜNLER	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 2022- 2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		922 436	1 017 707	1 352 458	100,0	32,9
8703	Otomobiller	151 309	226 484	435 907	32,2	92,5
3105	Azot, fosfor ve potasyumun ikisini veya üçünü içeren mineral veya kimyasal gübreler	116 628	79 969	177 220	13,1	121,6
2809	Difosfor pentaoksit, fosforik asit ve polifosforik asitler	186 397	141 355	113 488	8,4	-19,7
2301	Et, sakatat, deniz hayvanı vs. (yemeye uygun olmayan) unu, pelleti, kıkırdakları (donyağı tortusu)	98 926	151 711	107 692	8,0	-29
8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	52 190	60 070	104 751	7,7	74,4
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	31 132	24 162	85 032	6,3	251,9
6204	Kadınlar ve kız çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, elbise, etek, pantolon etek, vb.(yüzme kıyafetleri hariç)	25 062	37 637	48 788	3,6	29,6
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	0	0	31 887	2,4	0,0
0303	Balıklar (dondurulmuş)	27 423	22 801	22 071	1,6	-3,2
6202	Kadın ve kız çocuk için manto, kaban, kolsuz ceket, pelerin, anoraklar (kayak ceketleri dahil), rüzgarlıklar vb. Eşya	6 443	13 937	16 438	1,2	17,9
6206	Kadınlar ve kız çocuklar için bluzlar, gömlekler ve gömlek-bluzlar	6 410	10 278	14 532	1,1	41,4
6203	Erkekler ve erkek çocuk için takım elbise, takım, ceket, blazer, pantolon, tulum ve şort (yüzme kıyafeti hariç)	5 361	7 360	11 501	0,9	56,3
9032	Otomatik kontrol ve ayar alet ve cihazları	2 982	7 970	11 163	0,8	40,1
2510	Tabii kalsiyum fosfatlar, tabii alüminyum kalsiyum fosfat ve fosfatlı tebeşir	89 614	101 034	9 903	0,7	-90,2
6211	Spor, kayak ve yüzme kıyafetleri; diğer giyim eşyası	4 320	5 175	8 801	0,7	70,1

Kaynak: Trademap, TR verileri